

Vitus Jonassen Bering,

af P. Lauridsen.

(Hermed Tavle III.)

I.

Vitus Bering i Danmark.

Den største danske Opdager er aldrig gjort til Maal for en videnskabelig Undersøgelse herhjemme. Vor Literatur ejer visselig to Fremstillinger af hans Livs vigtigste Tildragelser, af hvilke den ene er skreven i den sidste Halvdel af forrige Aarhundrede*), og den anden af den bekendte Polyhistoriker *Odin Wolff* i Førstningen af dette**); men begge Forfattere have i Hovedsagen indskrænket sig til at oversætte og excerperere Tyskeren *G. F. Müller****). Dette er meget uheldigt; thi i de 200 Aar, der nu ere forløbne siden Berings Fødsel, ere de værdifuldeste Kilder, hvorfra man tidligere kunde have hentet Oplysninger om hans Familieforhold og Ungdomsliv i Hjemmet, enten udtørrede eller forsvundne, og vi ere nu henviste til de temmelig skematiske Oplysninger, der kunne skaffes til Veje fra Arkiver, Skifteprotokoller, Slægttavler og Kirkebøger. — Paa Mødrenes side tilhørte Bering den dygtige Beringske Slægt, der i det 17de og 18de Aarhundrede udbredte sig til alle Landets Dele og overalt var meget anset og agtet. Slægtens Stamfader hed Jens Madsen (eller Andersen) Bering, der efter at have afstaaet sin Gaard i Bjerring By i Middelsom Herred ved Viborg til sin ældste Søn og optaget Bynavnet som Slægtnavn, levede „som en fornemme Borger i Viborg“ i Førstningen af det 16de Aarhundrede. Denne Mands Sønnesøn hed Peder Pedersen Bering og var Borgmester i Viborg fra 1631 til 1658. Han var fire Gange gift og havde med sin Hustru af første Ægteskab, Maren Vitudatter (død den 12te Juli 1636, 35 Aar gammel), Datter af Vitus Brun i Møllerup, to Sønner, nemlig 1) Peder Pedersen Bering, Magister,

Provst og Præst i Østersnede ved Horsens, og 2) Vitus Pedersen Bering, den bekendte kgl. Historieskriver og latinske Digter under Frederik den 3dje og Kristian den 5te. En af Provst Peder Berings Døtre, Anne Pedersdatter Bering, giftede sig omtrent 1680 med Toldvisiterer i Horsens Jonas Svendsen, og blev ved ham Moder til Søfarereren *Vitus Jonassen Bering*, hvis Levned skal fremstilles i det følgende*).

*) *H. Rørdam*. Historisk Tidsskrift. 5te Række. 1ste Bind. *O. H. Nysted*. Nomen Genealogicum Aspachio-Mönichianum, eller en liden Lyst-Skouf over dend Høy-Fornemme de Aspachers og Mönicheners Familier osv. i Gehejmearkivet. Provst *Vitus Bering* i Ollerup. Delineatio stirpis Beringianæ. (Kbhvn. 1749). Horsens Kirkebog.

Berings Slægttavle:

Jens Madsen (Andersen) Bering,
Gaardejer i Bjerring i Middelsom Herred ved Viborg.

Peder Jensen Bering,
Raadmand i Viborg. Død $\frac{4}{5}$ 1591.
Gift med Kirsten Christensdatter Høgg.

Jens Pedersen Bering
(*Store Jens Bering*).
Raadmand i Viborg. Gift
med Kirsten Pedersdatter
Rimboldtsen.

Peder Pedersen Bering,
Borgmester i Viborg 1631—58.
4 Gange gift. Første Gang
med Maren Vitudatter, Datter
af Vitus Brun i Møllerup.
Død den 12te Juli 1626.

12 Sønner. (Alle af
Navnet Peder).

Peder Pedersen Bering,
Magister, Provst og Præst
i Østersnede.

Vitus Pedersen Bering,
kgl. Historiograf og Hofdigter
under Fred. 3. og Kr. 5.

Anne Pedersdatter Bering.
Gift med Enkemand, Visi-
terer Jonas Svendsen
i Horsens.

Margrethe Pedersdatter Bering.
Gift med Borgmestrene Bly-
mester og Cortsen i Horsens.

Vitus Jonassen Bering.
Født 1681. Kommandør-
kaptajn i russisk Tjeneste.
Død 1741.

Jørgen Christoffer Jonassen
Blymester,
Sorenskriver i Norge.

Vitus Bering,
Russisk Søofficer.

*) Udførlige og troeværdige Efterretninger om de fra Rusland af langs med Kysterne af Ishavet til Søes gjorte Ogdagelser tilligemed Vitus Berings og Spangbergs Rejser (ved *M. Hallager*). Kjøbenhavn. 1784.

***) Prof. og Dr. *Odin Wolff*. Levnetsefterretninger om den berømte Søemand og udsødelige Landopdager Commandeur Vitus Jonassen Beering. De danske Søefarende tilegnede. Kjøbenhavn. 1822.

****) *G. F. Müller*. Sammlung Russischer Geschichte. 3ter Bd. Skt. Petersburg. 1758.

I Literaturen indeholdes der yderst tarvelige Oplysninger om Vitus Berings nærmeste Slægt, hans Fædrenehjem og Ungdomsliv, ja! selv hans Navn og danske Afstamning er lige til den allerseneste Tid bleven draget i Tvivl, om dette end i Hovedsagen maa tilskrives Uvidenhed hos vedkommende Forfattere. Ved det kgl. danske geografiske Selskabs velvillige Understøttelse satte jeg i Stand til i Sommeren 1881 at foretage en Undersøgelse i utrykte Kilder til hans Historie, baade i hans Fødeby Horsens og i de herværende Arkiver, og jeg var saa heldig at finde adskillige, hidtil ukjendte og ret værdifulde Oplysninger.

Det ældste bevarede Bind af Horsens Bys Kirkebog gaar tilbage til Aaret 1680, og ved Sognepræsten Dr. *Joh. Clausens* velvillige Hjælp fandtes snart en Daabsattest, der maatte være Vitus Jonassen Berings. Med en meget regelret, men højst ulæselig Rundskrift staar under 12te Avg. 1681: „Jonæ Visiterers Vitus døbt“, og i Marginen med en anden Haandskrift: „Vitus Jonæ“ altsaa Jonassen, der, som bekjendt, er Berings Døbenavn. Denne Daabsattest har Betydning i flere end én Henseende. Nogle Forfattere og deriblandt den bekjendte Prof. *Thore Fries* i Uppsala kalde Bering Veit og ikke Vitus*); men hvorfra de have dette Navn, er aldeles uforklarligt. Kirkebogen siger, at han er døbt Vitus, og dette er desuden det naturligste af Verden, da han er opkaldt efter sin Grandonkel, Historieskriveren Vitus P. Bering, der var en meget anset Mand i de Dage, ja! vi kunne forfølge Navnet meget længere op i Slægten lige til Søfarerens Tipoldefader, Vitus Brun i Møllerup, ligesom Navnet endnu den Dag i Dag lever i den Beringske Slægt. Desuden have vi Berings egen Underskrift i en Legatfundats, der vil blive meddelt i det følgende, og endelig fortjener det at anføres, at hans to russiske Hovedbiografer Søofficeren *Berck* og Akademikeren *v. Baer* skrive Navnet i den oprindelige Form, og de havde dog begge Adgang til originale Indberetninger fra Berings Haand. Mærkværdigt nok har Berings Fødselsaar hidtil ogsaa været ukjendt. *Hofman***)) siger blot, at han er født i det 17de Seculo af borgerlige Forældre; *v. Baer*, der skrev om Bering for 10 Aar siden, mener, at han er født omkring 1670***), Provst *Fabricius*, en af vor Tids Forfattere †) nævner intet

*) Nær og Fjærn. Nr. 418. 1880.

**)) Fundationer. II. Kjøbhn. 1730. S. 250.

***)) *v. Baer* u. *Helmersen*. Beiträge zur Kenntniss d. russ. Reiches. 16ter Bd. Skt. Petersburg 1872. Indledningen S. VIII.

†) Horsens Kjøbstads Beskrivelse. Odense. 1879.

Aarstal og *Odin Wolff* siger, at han muligvis er født 1686, samtidig med Povel Løvenørn; endelig nævner et fransk Værk Aarstallet 1680*). Ingen af disse Angivelser er dog rigtig; thi Vitus Bering er født 1681 og døbt i Horsens Kirke den 12te Avgust. Ligesom i alle Kirkebøger fra den Tid angives kun Navne- og ikke Fødselsdagen; men da Daaben plejede at finde Sted lige efter Fødselen, fejler man næppe meget i at henlægge Berings Fødselsdag til den første Uge af Avgust 1681.

I Kongerigets Arkiv her i Byen findes der to Dokumenter, som give Oplysninger til Berings Historie, nemlig hans Legatfundats, hvorved han skjænker sin Fædrearv til de husarme i Horsens, og Horsens Bys Skifteprotokol: „*Skifte efter nu afgangne, edle, højagbare, nu Sahl. Mand Jonas Svendtzén og hans Sahl. Kiereste, dydelde og gudskende Matrone, Anne Pedersdatter Biering*“. Denne Skifterettens Behandling af Dødsboet efter Berings i Aaret 1719 afdøde Forældre viste sig snart at være en hel lille Guldgrube, der gav Underretning, ikke alene om Familiens Formueforhold, men ogsaa om Børnene, deres Livsstilling og Skæbne, og de herfra hentede Oplysninger ere i Virkeligheden de eneste autentiske, som vi have, om Berings Hjem. Hans Fader hed *Jonas Svendsen* med Tilnavnet *Halmstad* og beklædte i den sidste Halvdel af det 17de Aarhundrede en underordnet Stilling som „Visiterer“ ved Horsens Toldsted. Af hans Tilnavn tør man maaske slutte, at han er født i Byen Halmstad i Halland, der i hans Ungdom endnu var en Del af vort Fædreland, ligesom det i Kilderne antydes, at hans første Hustru *Lisebeth Berendsdatter* var fra Danmark østen for Sundet. Med hende havde han tre Børn, nemlig Sønerne 1) *Svend Jonassen*, der, som en gjældbunden Svend blev indsat paa Kjøbenhavns Arresthus, blev gjort arveløs og for sine gale Stregers Skyld maatte rejse til Østindien. 2) *Jonas Jonassen*, kgl. Majestæts Birkeskriver til Taarnby Birketing paa Gammel-Amager, og 3) Datteren *Anne Cathrine Jonasdatter*, gift med *Herluf Dahlhoff* i Horsens. Omtrent 1680 giftede *Jonas Svendsen* sig anden Gang med *Anne Pedersdatter Bering*, en Datter af Mag. og Provst *Peder Pedersen Bering* i Østersnede, og havde med hende foruden flere Døtre, der døde før Forældrene, Sønerne *Vitus Jonassen*, der efter Moderen antog Tilnavnet *Bering*, og *Jørgen Christoffer Jonassen* med Tilnavnet *Blymester*, der ved Forældrenes Død var Sørensriver i Onsø, Thure, Aabølgde osv. i Norge og boede paa Gaarden Ristem ved Moss. — Berings Barndomshjem var langt fra velhavende; men da hans Moders Søster Mar-

*) Nouvelle Biographie générale. 5te Bd.

grethe Pedersdatter Bering*) senere giftede sig, først med Borgmester *Blymester* og derefter med Borgmester

*) Margrethe Bering blev senere for sin „rare og høje“ Alder kaldt den „gamle Fru Borgmesters“, og til hende har Vitus Bering i Tidsrummet mellem sin første og anden Rejse skrevet to Breve, som vi her meddele efter Aftrykket i Hofmans Fundationer II. Det første Brev er skrevet nogen Tid efter hans Hjemkomst fra hans første Rejse i Foraaret 1730 og lyder saaledes:

„Højtærede kiære Moster!

Det er nu femten Aar siden, at jeg havde den Lykke at fornemme Noget fra mine Paarørende udi Horsens: omskjøndt jeg hos k. Moster er kommen udi Glenbøgen, har jeg dog ej forglemt dennem, og nu siden min langvarige fem Aars Rejsers Hjemkomst, erkyndiget mig, at k. Moster er bleven Enke: Condolerer af Hiertet, at k. Moster paa hendes Alderdom sidder i den eensomme Stand, ynskte at være saa nær, at kunde se dennem noget til Gode; mens som den Occasion, jeg havde, 1715, blev mig betagen at komme hjem, forat see mine nu Sal. kiære Forældre, saavel som k. Moster, vil det nu for Tiden mindre lade sig gjøre, uden saa er, at noget udi vores Allernaadigste Keiserindes Tieneste kunde forefalde, at jeg kunde blive udsendt: min langvarige Reise har begyndt 1725, og er nu først 1730, den første Marts hjemkommen, har været nogle 1000 Mile giennem Øster-Tartarict, saa vidt som Land var at finde, forbi Chamsiatke og endnu nogle 100 Mile længere, som kand sees af Land-Korterne, nemlig den Asiatiske Part som man ellers faaer fra Nørrenberg. Jeg maa tilstaae, at, eftersom jeg havde Lyst at reyse i min Ungdom, at jeg hidtil har havt min Deel; thi denne Reise har været forbi China og Japan, og kommer ey derved nogen Ostindisk Reise, saavel til Lands som til Vands, paa Chamsiatke haver jeg ladet bygge et Fartøi, og recognosceret Søen dermed, iblant saadanne Hedninger, som ey haver hørdt eller seet nogen Europæer tilforn, hvor ingen Brød voxer, og intet Creatur er at finde, uden vilde Fugler og Recn-Dyr, eller et Slags Hjorter, som ere saa tamme, at man i Steden for Hester rider derpaa; og Hunde bruger man at fare med om Vinteren, ligesom man farer andre Steder med Hester for en Kane, Fisk er deres Føde, saavel for Hundene som for Menneskene, saa jeg kand regne meste Delen af den halve Globe: de lader ey de, som blive syge, døe deres egen Død, men kaster dem ud for Hundene; dette skeer allene i Henseende at k. Moster vilde glæde sig med mine anførte Slægt og Venner, at Gud har underlig bevaret mig paa saa lang og møysom Reyse, og for at recommendere mig udi deres gode Ihukommelse, jeg takker Gud for Helbred, men siden min Hjemkomst har været ilde syg. Min Kone, Gud skee Lov, lever, og af otte Børn tre i Live, og venter snart det fierde: om kiære Moster vilde lade mig vide, hvem endnu lever af vores Slægt, og hvem som nu er Borge-

Cortsen, begge i Horsens, kom Familien derved i Forbindelse med de raadende Mænd i Byen, og Jonas Svendsen beklædte i en Række af Aar Tillidshvervet som Kirkeværg ved Byens Sognekirke; hans Navn træffes hyppig med denne Titel, og man tør maaske deraf slutte, at han alt den Gang har opgivet sin Stilling ved Toldvæsenet. Mod Slutningen af sit Liv kalder han sig selv „Borger og Indvaaner udi Horsens“. Dog ejede han i hvert Fald i sin sidste Levetid sin egen Gaard, der laa lige ud for den søndre Ende af store Smedegade mellem Didrik von Hams og Niels Randerups Vaaning og strakte

mester og Raad, skulde være mig af Hiertet kiær, thi der staaer endnu en liden Arve-Part, mig tilhørende, efter mine Sal. Forældre, og vilde gjerne gjøre Anstalt derom, eftersom jeg troer den staaer Frugtesløs, jeg ynskte, at det blev sat paa Rente og Interessen blev givet til de Fattige, til saa længe jeg derom kand gjøre Anstalt, jeg vced ey heller om min kiære Broder Jonas og Jørgen endnu lever, saa og Broder Svend, som har været hieemme, og reyst til Ostindien igien, og hvem, som boer i mine Sal. Forældres Huus, og hvem af mine Søsters Børn endnu lever, jeg ynskte, at have nogen vis Leylighed at regalere k. Moster med et Par Sobler til et Tegn af min Skyldighed; i det øvrige beder tienstl. at hilse Mad. Hovgaard og Svoger Cordtsen, og alle andre, som lever af gode Venner, rekkommenderer mig i kiære Mosters gode Ihukommelse; thi jeg haaber, at jeg endnu som før staaer udi min k. Mosters Gunst, og lever stedse og uforanderlig

Højtærede k. Mosters lydige Søstersøn til min Død
W. J. Bering.“

Det andet Brev meddeles hos Hofman uden Dato og Underskrift; men da Bering deri kalder sig Kapitain-Commandeur, hvilket han først blev i Begyndelsen af 1732 (se Müller: Sammling Russ. Geschichte III, S. 138), maa Brevet være skrevet i Løbet af dette Aar eller i Begyndelsen af 1733, før han den 18de April (Gl. Stil) samme Aar tiltraadte sin sidste store Expedition til Sibirien, hvorfra han ikke skulde vende tilbage. Dette Brev lyder saaledes:

„Det er nu 26 Aar siden jeg reyste hjemme fra, men har ey havt den Ære at have noget Brev fra k. Moster, det er kuns slet Tegn af god Ihukommelse hos dennem, det maa vel saa være, ud af Øynene ud af Sindet, fordi nu for Tiden kiendes faa af sine uden for Interesse, dog er det ey saa hos mig, jeg glæder mig altid at fornemme mine Anførtes Velgaaende.

Om kiære Moster behagede at skrive mig til, da adresseres Brevet til min Svoger paa Cronstadt, som er Vice-Admiral Saunders, og Opskriften skrives til mig Capitain-Commandeur, ved Søe-Floden.

Jeg beder Kiære Moster vilde lade mig vide hvad Waaben vores eller deres Familie har ført i deres Signet.“

sig med „Grund, Bygning, Gaardsrum, Have, Jord og Ejendom fra Adelgaden, indtil Byens Maar vedtager“. Men denne Ejendom var af liden Værd. I det Skjøde, hvori han og Hustru 1718 overdrage deres Ejendom til Datteren af første Ægteskab, hedder det: „Vi som begge ere gamle, skrøbelige og affældige Folk, og intet kan være os selv gode, mindre til vort Ophold i nogen Maade forhverve, og vores Formue bestaar kun i dend gamle, brøstfældige Gaard, vi og hun i boer, og den liden Bohave, der udi findes, som er af ringe Pris“ osv. Ligeledes findes i Skifteprotokollen en Fortegnelse over Indboet, der efter denne næppe nok gjør Indtryk af et fattigt Middelstandshus for 200 Aar siden, og det stemmer godt hermed, at Dødsboets hele Værdi kun beløb sig til 214 Rdl. 5 $\frac{1}{2}$ 9 β , der kom til Deling mellem Børnene af de tvende Ægteskaber, saaledes, at Vitus Bering tillagdes 84 Rdl. 2 $\frac{1}{2}$ 9 β (*). Denne Sum kom ham dog aldrig i Hænde; men 12 Aar efter skjænkede han Kapitalen og Renterne, i det hele 140 Rdl., til sin Fødeby, „at employere den fattige Husarme til Nytte“ (**). —

*) Horsens Byes Skifteprotokol 1719–25. S. 223 o. flg. Kongerigetets Arkiv.

***) Berings Gavebrev og Fundats:

Borgemester og Raad udi Horsens, gjøre vitterlig, at som Velædle og Velbyrdige Wittus Berring, Commandeur-Capitain paa Søe-Floden udi Hendes Russiske Kæysrl. Majestæts Tieneste, ved Skifter efter hans Fader Sal. Jonas Svendsen og Moder Anna Peders Daatter her i Byen den 11. Junii 1721. er tilfalden udi Arv 84 Rdlr. 2 Mk. 9 Sk., som siden med Renter er opvoxet til 139 Rdlr. 1 Mk. 14 Sk., siger et Hundrede tredive og ni Rixdaler, en Mark fjorten Skilling, og vi derefter fra hannem har erholdt hans Afkalds-Qvittering og Gave-Brev af Dato 28 Martii 1733. som saaledes lyder:

„Kjendes jeg Underskrevne Wittus Jonassen Berring, Capitain-Commandeur udi Hendes Russiske Kæysrlige Majestæts Tieneste, at jeg for mig og mine Arvinger haver given og afstaaet, den Fattige og Huus-Arme til Nytte udi Horsens, den mig efter mine Sal. Forældre tilfaldne Arve-Part, Sal. Jonas Svendsen, forrige Kirke-Værger udi Horsens, min Moder Anna Peders Daatter, hvilken Arve-Part nu er berystende hos Velædle og Velviise Borgemester og Raad, hvilket jeg er begierende, at samme Summa, hvor meget det er, er jeg u-bevidst, at Velædle og Velviise Borgemester og Raad ville det employere, enten paa Rente, eller at kjøbe et Stykke Jord, og hvad deraf aarlig kommer, at employere for den Fattige Huus-Arme til Nytte, som de vil forsvare for Gud. Dette med min egen Haand skreven og underskreven, til Bekræftelse med mit Zignete derhos trykt. Actum St. Petersburg den 28 Martii 1733.

W. J. S. Berring.

P. S. Begieres, at dette maatte validere, eftersom man ey her kand have stemplet Papir. Adieu. —

Berings Forældre døde begge i Efteraaret 1719 kort efter hinanden.

Samt tillige hans Missive, dateret Ossi paa Cammen-Revier den 27de Sept. 1733, af Indhold som følger:

Edle og Velviise

Herrer Borgemester og Raad udi Horsens.

Ettersom jeg haver fornummet, at mine Salige Forældre, Jonas Svendsen, forrige Kirke-Værger, og min Moder Anna Peders Daatter, ere døde Anno 1719. udi Horsens, og jeg udi Hendes Russiske Kæysrlige Majestæts Tjeneste meget langt frarørende udi mange Aar; Altsaa haver jeg dette hosfølgende Afkald oversendt til Edle og Velviise Herrer Borgemester og Raad, at de ville, den mig efter oven bemeldte mine Forældre tilfaldne Arve-Part lade til Nytte komme den Fattige og Huus-Arme, som de vil forsvare for Gud; I det øvrige er jeg stedse

Velædle og Velviise

Herrer Borgemester og Raads

beredvilligste Tiener

W. J. S. Berring.

Dette Brev er skreven siden mit Afkald nogle Maaneder paa et andet Stæd, at det ey maatte udlægges til Præjudice derudi. — Ossi paa Cammen-Revier den 27de September. 1733.

Hvorved han samme hans Fædrene-Arv til denne Byes Fattige og Almisse-Lemmer bortskænker og forærer; Saa i Henseende, at Pengene allerede den 11te Juni 1731 til de Fattiges Fundatzers Forvalter Sr. Peder Thomassen Berring, her i Byen er bleven leveret og af hannem med 4 Mk. 2 Sk. forbedret, i Henseende at Pengene ey førend til Snaps-Ting 1735. blev udsat, og at samme derved kunde kompletteres til en Capital af 140 Rdl.; Men ingen Foundation eller Stiftelse derover findes oprettet; haver vi herved til en skyldigst og kiærlig Efterminde for velbemelte Hr. Capitain-Commandeur Wittus Berring, som af den Allerhøyeste Gud, under et fremmed Herskab er bleven velsignet, og endda ikke har villet forglemme sit Fæderne-Land, men for Guds Velgierning draget i Tanke de her paa Stædet værende, skjønt for hannem ubekjendte Fattige, denne Fundatz over samme af hannem hengivne Capital og Renter, som fra Snaps-Thiog 1735. bliver i alt 140 Rdl. siger et Hundrede og fyrgetive Rixdaler, skuldet forfatte, med inderlig Begiering og alvorlig Anmodning til alle og enhver Vedkommende, at deraf stedse fremdeles, ligesom hidindtil er begyndt, maa blive en ævigvarende Capital, og samme af al muelig Fliid paa Interesse besørges, samt Renten deraf til rette nødtørftige Almisse-Lemmer hvert Aar uddeles; Saa at Gud derved kand æres, de Fattige i deres Nød derved finde Hielp, og Giveren for sin Gave ihukommes; Den Almægtige Gud styrke enhver, som dette hans Verk vil befordre, og forhindre alle dem, som enten maatte søge Capitalen forrykket, eller den Fattige udi Renterne forfordelet. — Heraf har vi da trende enslydende Foundationer oprettet, den ene i Stifts-Kisten at indlægges, den anden at følge de Fattiges Forstander her

Om Berings Liv i Hjemmet vides intet. I en ung Alder gik han til Sø og uddannede sig paa Langvejs-togter til Amerika og Østindien til en dygtig Sømand, og han brød saaledes med Traditionen i Slægten, der hidtil havde fulgt Embedsvejen. I Aaret 1704, 23 Aar gammel, skal han i Følge de trykte Kilder have forladt sit Fædreland og være traadt ind i den russiske Marine; men dette stemmer ikke med de Oplysninger, vi have fra ham selv. I det ovenstaaende Brev til hans Moster, Margrethe Blymester, skriver han, enten i Slutningen af 1732 eller i Førstningen af 1733: „Det er nu 26 Aar siden, jeg rejste hjemmefra“. Men dette fører tilbage til 1706 eller 1707, og da han bevislig først i dette Aar udnævntes til Løjtnant i den russiske Flaade, synes hans egen Tidsangivelse at burde foretrakkes. Vi antage derfor, at Bering har forladt sit Fædreland for bestandig en Gang i Aaret 1706, om det end er muligt, at han allerede tidligere har virket i den russiske Marines Tjeneste.

Paa sine store Opdagelsesrejser i Sibirien blev Bering senere ledsaget af to andre danskfødte, russiske Officerer, nemlig *Morten Spangenberg* og *Peter Lassinius*. Den første, der gjorde sig meget fortjent af Undersøgelserne i de japanesiske Have og skaffede sig et smukt Navn i Opdagelsernes Historie, er født i Jærne ved Varde, og

i Byen, og den tredje med Paaskrift at blive ved Raadstuen. Til Bekræftelse under vores Hænder og hustrykte Stads-Segl. Horsens Raadstue d. 23de Julii 1736.

H. C. Møller. Thomas Pank. Chr. Kragh.

Fundatsen findes i Kongeriget's Arkiv i en Pakke fra Horsens Raadstue. Den er forhen aftrykt i Hofmans Fundationer. II. S. 251.

det er altsaa aldeles urigtigt, naar *Peschel* i „Geschichte der Erdkunde“ og efter ham andre Forfattere, gjøre Spangenberg til en Tysker*). Om Peter Lassinius' Byrd vides intet nærmere.

*) Om *Spangenberg* læses temmelig fuldstændige Efterretninger i *van Havens*: Nye og forbedrede Efterretninger fra det russiske Rige (Kbh. 1747). Van Haven kjendte Spangenberg personlig og omgikkes ham meget i Skt. Petersburg. Hans Navn har været Gjenstand for en Række Fordrejelser: Spangeberg, Spangberg, Spanberg, og de sidste to Former træffer man endnu hos *E. Nordenskiöld*. Efter en Undersøgelse af Jærne Sogns Kirkebøger, som Forfatteren har haft Lejlighed til at foretage, kan der dog være Grund til at antage, at Manden oprindelig har hedt Spangsberg; men van Haven kalder ham Morten Spangenberg. Han var 1725 Løjtnant i russisk Tjeneste og maa altsaa i det seneste være født i Slutningen af det 17de Aarhundrede. Paa denne Tid levede i Strandby i Jærne Sogn, lige nord for det nuværende Esbjerg, en velhavende Mand ved Navn Hans Spangsberg, der nedstammede fra en nærliggende Bondeby af samme Navn. Denne Mand maa højst sandsynlig være Morten Spangbergs Fader, da der i hele Tidsrummet fra 1660 til 1710 ikke findes et eneste andet Navn, som passer. En Søn af Hans Spangsberg ved Navn Christen døbttes ^{10/1} 1797, og en anden er bleven døbt i Slutningen af Aaret 1798; men des værre mangle Bladene i Kirkebogen for dette Aar. Sandsynligheden synes dog at tale for, at dette Barn har været Morten Spangenberg, der altsaa, da han tiltraadte sin første sibiriske Rejse med Bering, var 27 Aar gammel. Paa Jærne Kirkegaard findes en smuk, gammel Ligsten over hans Broder, „den agtbare og velfornemme Mand Chr. Spangsberg“.

II.

Berings første Rejse,

1725—1730.

Det var meget bevægede Tider og Forhold, under hvilke Bering færdedes. Karl den tolvte havde kastet Krigsfakkelen ud over det nordlige og østlige Evropa, Zaren var i Færd med at skabe et Søforsvar fra Grunden af, og i de mangeaarige Kampe fandt Bering den Tumleplads for sin Handkraft, han havde søgt fra sin tidligste Ungdom af. I den lange Krig, hvori hans nye saa vel som hans gamle Fædreland vare lige stærkt indviklede, tiltrak han sig Zarens Opmærksomhed, blev hurtig forfremmet til Kaptajn-Løjtnant og var ved Fredslutningen 1720 Kaptajn paa Flaaden i Kronstadt. Formodentlig er han bleven Kaptajn, da han var nogle og tredive Aar gammel. Men efter

Fredslutningen blev Stemningen mindre velvillig mod de mange Udlændinger, der vare om Bord paa den ny-skabte russiske Flaade. Bering tilligemed flere andre fremmede bleve forbigaaede ved Avancementet, og han krævede derfor strax sin Afsked*). I Admiralitetskollegiet havde han mange Fjender; det kom til en haard Kamp om ham, og skjønt General-Admiral Apraxin levende interesserede sig for ham og gjentagne Gange nægtede at underskrive hans Afsked, fik han dog denne

*) *Berck*. Die ersten Seereisen d. Russen. S. 90. Beiträge z. Kenntniss d. russ. Reiches. Bd. 16. S. 40.

i Begyndelsen af Aaret 1724 og var derefter i et halvt Aar uden for Tjenesten*). Dette stemmede dog aldeles ikke overens med Zarens Ønsker, og da denne nogen Tid efter under en Gudstjeneste traf sammen med Apraxin, meddelte han ham kort og godt, at Bering atter skulde optages i Flaadens Officerskorps, og for dette mægtige Bud maatte Admiralitetskollegiet bøje sig. To Dage efter var Bering atter russisk Søofficer og havde opnaaet den krævede Forfremmelse som Kaptajn af første Klasse.

Imidlertid havde Zaren store Planer, som han ønskede at bringe til Udførelse. Ledet af sin egen friske, men barbariske Videbegjærlighed, paavirket af det franske Akademis Smigrerier og andre lærde Opfordringer saa vel som af en berettiget Trang til at kjende sin Magtsfæres naturlige Begrænsninger, førte hans mægtige Initiativ pludselig Rusland frem i første Række af de Folk, der den Gang foretog geografiske Undersøgelser. For nogle Aar siden havde Kosakker og Jægere trængt frem til det okotske Hav og opdaget en Del af Halvøen Kamtsjatka, men forøvrigt vare de nordlige og østlige Dele af hans Rige kun lidet kjendte, naar undtages de store, sibiriske Floder.

Paa Datidens Kaart har Sibirien Form af en Fir-kant, hvis Østgrænse, noget østen for Jakutsk, skærer sig i en ret Linje ned imod Japan, hvor Øen Jesso er det nordligste bekendte Punkt. Paa den anden Side Verdenshavet var Amerikas Vestkyst kun kjendt og undersøgt til det kaliforniske Kap Blanco under 43° n. Br., og hele den nordlige Del af det store Hav, dets østlige og vestlige Kystlinjer, dets Afslutning imod Nord og dets Forhold til Ishavet ventede saaledes paa sin Opdagelse**. Og her fandt Zaren sin første store Opgave paa det geografiske Omraade. Han interesserede sig levende for en Undersøgelse af det nordøstligste Asien og dets Beliggenhed i Forhold til den ny Verdens Fastland. Vare Asien og Amerika landfaste med hinanden? Eller var der en Gjennemgang, en Nordøst- og en Nordvestpassage? Peter selv troede ikke paa en saadan Gjennemgang, hvad der vil kunne ses af nedenstaaende Ukas; tværtimod tilhvi-skede hans begjærlige Sind ham Muligheden af igjennem Nordøstasien at kunne bane sig Vej til de rige, evropæiske Kolonier i Mellemamerika, og i dette Øjemed besluttede

han at afsende en Expedition til disse Egne. Han valgte Bering, hvis Mod, Rejselyst og sømandsmæssige Uddannelse var ham bekendt, til Chef for dette Foretagende: *den første kamtsjatkalske Expedition**).

Instruktionen for Togtet nedskrev Zaren egenhændig fem Uger før sin Død den 23de Decbr. (gammel Stil) 1724. Instruxen bestaar af tre Punkter, og den russiske Original skal være i højeste Grad særkjendelig for Kejsereus sammentrængte og uordnede Stil. I. *Paa Kamtsjatka eller paa et andet Sted bygges én eller to Baude med Dæk.* II. *Med disse Skibe sejles langs Kysten, der løber imod Nord, og sandsynligvis, da man ikke kjen-der Kystens Ende, er dette Land Amerika.* III. *Og derfor skal man spørge, hvor Kysten løber sammen med Amerika, og gaa til en eller anden evropæisk Ny-bygd, og naar man ser evropæiske Skibe, skal man spørge om, hvad Kysten kaldes, og opskrive det, selv lande paa Kysten, indhente sande Efterretninger, og, efter at have brugt det paa et Kaart, vende tilbage**).*

Kejseren døde den 28de Jan. 1725; men en Del af Expeditionen var allerede afgaaet den 24de, og Bering selv fulgte efter den 5te Februar. Hans Landsmand Morten Spangenberg ledsagede ham som næstkommanderende og for øvrigt bestod hans Følge af Løjtnanten Alexei Tsjirikof samt et betydeligt Antal Teknikere og Skibsbyggere. Et stort Skibsbygningsmateriel og et endnu større Proviandtæren skulde føres fra den finske Bugt til det store Hav. Hele den første Sommer gik hen med nøjsommelige Farter paa Floderne Irtsij, Obj, Ket, Jenisej, Tunguska og Ilim, hvor de rejsende nødtes til at opslaa deres Vinterkvarter i Byen Ilimsk, og hele Vinteren vare de i travl Virksomhed for at proviantere sig og skaffe de nødvendige Transportmidler. Medens Bering herfra gjorde en Rejse til Irkutsk for hos den dervedende Guvernør at indhente Oplysninger om Østsibiriens Natur, om Rejse-maaden og Transportmidlerne i de fjærne og lidet kjendte Egne***), var en Del af hans Mandskab sysselsat med at bygge 15 store og flade Flodfartøjer, der ved For-aarets Begyndelse skulde føre Expeditionen fra Ustkut, hvor Lena udvider sig, til Jakutsk, og en anden Del maatte fra langt bortliggende Egne skaffe Heste til Trans-

*) Beiträge z. Kenntn. o. s. v.

**) Ukasen findes i *G. F. Müller: Geschichte des russischen Reiches*. 3ter Bd. Paa russisk og tysk i: Beiträge z. Kenntniss o. s. v.

***) Description géographique, historique de l'empire de la Chine. Par le Père. *I. B. Du Halde*, de la compagnie de Jesus. La Hague. 1736. 4de Bd. S. 562 o. flg. (Pariserudgaven 1735.)

*) Naar *Berck* tilføjer, at han i denne Mellemtid rejste hjem til Danmark, er dette urigtigt. Bering har efter Aaret 1707 ikke været i sit Fædreland. Se de foran-staaende Breve.

**) *Histoire de L'Académie royale des sciences*. Paris. 1750. S. 147 o. flg.

porten imod Øst, hvor disse Dyr den Gang fuldstændig manglede. Ved Sommerens Begyndelse 1726 naaedes Jakutsk; men her begyndte Vanskelighederne først for Alvor. Landet var folketomt i store Omkredse, det var opfyldt af høje Bjerge og ufremkommelige Moræder, hverken Vogne eller Slæder kunde føres frem, og kun Lenas vidtforgrenede Bifloder tilbød nogle Transportmuligheder, der maatte benyttes. Det blev ogsaa nødvendigt at dele Expeditionen. Spangenberg gik forud ad Bifloderne Aldan, Maja og Judoma, Bering fulgte efter med et Provianttræn paa Hesterygge og Tsjirikof forblev foreløbig i Jakutsk. Men 60 Mil fra Judomskoj Krest frøs Spangenberg's Flodfartstjer fast i Isen, de maatte forlades tilgemed Provianten, og han og hans Folk tiltraadte Rejsen mod Okotsk, til Fods med Mundforraad paa Haandslæder. Imidlertid tog Vinteren til, Kviksølvet var stadig frosset, Sneen faldt i tykke Lag og naaede snart Mandshøjde, Slæderne maatte lades tilbage og i samfulde 8 Vinteruger fra den 4de Novbr. til den 1ste Jan. maatte de rejsende hver eneste Nat søge Ly i Sibiriens Suedynger. Deres Proviantslap op, Sulten indfandt sig som Kuldens Stalbroder, ja! til sidst maatte de søge at opholde Livet ved at gnave „Remme, Lædersække og Sko“, og de vilde være omkomne, hvis de ikke tilfældigvis vare faldne ind paa den forudgaaende Berings Marsjrute, og her havde fundet styrtede Heste samt nogle hundrede Pund Mel, der af Mangel paa Transportmidler var bleven ladet tilbage. Bering havde samtidig gennemgaaet en Række tilsvarende Møjsommeligheder. Med et Træn paa 800 Heste^{*)}, hvoraf Halvdelen styrtede under Vejs, arbejdede han sig frem imod Okotsk, der den Gang bestod af ti usle russiske Rønner^{**)}, og næppe hørte han om Spangenberg's Lidelser og Uheld, før han afsendte alle Indbyggerne og alle tilstedeværende Hundeforspand for at komme denne til Hjælp. Nyaarsdag 1727 vare de to Jyder samlede i den gamle Verdens østligste Nybygd; men Spangenberg med 90 Mand maatte endnu to Gange i Vinterens Løb foretage den samme Rejse for at hente det efterladte Materiel paa Judomafloeden, og først midt i Sommeren 1727 kom Bagtravet under Tsjirikof fra Jakutsk.

Og dog var Bering endnu langt borte fra det Sted, hvor hans egentlige Opdagelsesarbejde kunde begynde. I Okotsk byggede han et lille Fartøj „Fortuna“, og paa dette førtes Expeditionen ved flere Sejladsere til Bolsjajaflodens Munding paa Kamtsjatkas Vestkyst, hvor de russiske Skatteopkrævere havde bygget et Fort med nogle Hytter, og hvor Expeditionens forskellige Afdelinger vare

samlede den 2den Septbr. 1727. Hele den følgende Vinter benyttedes til Rejser tværs over Kamtsjatka. De tunge Transporter maatte ved Hunde slæbes igjennem denne Ørken, de indfødte bleve drevne sammen fra de fjerneste Egne og tvungne til denne ødelæggende Skydskjorsel. Først ved Foraarets Begyndelse 1728 stod Bering ved Kamtsjatkaflodens Udløb i det store Hav og paa det Punkt, hvorfra hans egentlige Expedition skulde udgaa.

Men Bering stod paa en nøgen Strand ved et ublidt Hav uden andre Hjælpemidler end dem, han havde bragt med sig eller selv kunde afvinde Landets karrige Natur. Han tog atter fat paa Skibsbyggeriet, og i Midten af Sommeren løb et Skib af Stabelen, der kaldtes „Gabriel“, og var stærkt nok til at holde Søen under vanskeligere Forhold. Tømmeret var ved Hjælp af Hunde bleven slæbt til Byggestedet, Tjæren havde han selv maattet tilvirke, Takkelage, Kjettinger og Ankere vare slæbte halvandet tusinde Mile igjennem et af Verdens mest uvejsomme Lande. Og nu Provianteringen! Den vilde sikkert indgyde Nutidens Polarfarere en skrækblandet Afsky. „Fiskeolje var hans Smør og Klipfisk hans Beuf og Flæsk“ — siger Dr. Campbell — „Saltet maatte han selv udvinde af Havet“^{*)}. Og saaledes forsynet med et Aars Proviantslap tiltraadte han med 40 Mand sin Opdagelsesrejse langs en ukendt Kyst og i et ukendt Hav. Dr. Campbell, den ovennævnte engelske Forfatter, siger ved denne Lejlighed om Bering: „Det er sikkert, at en mere egnet Personlighed ikke let kunde være fundet; ingen Møje og ingen Fare skræmmede ham, med uendelig Flid og med næsten utroligt Taalmod overvandt han de Vanskeligheder, der for enhver anden vilde have syntes uovervindelige“.

Den 20de/31te Juli 1728 afsejlede han fra Kamtsjatkaflodens Munding og styrede langs med Kamtsjatkas Østkyst imod Nord. Han beskrev denne Kyst i et nøjagtigt Kaart og overtjede sig om, at den hørte til en Halvø, der skød sig ud fra det sibiriske Fastland. Derefter styrede han imod Nordøst ind i Beringshavet. Den 8de/19de August traf han sammen med nogle Tjuktjer, der paa en Sælskindskajak sejlede ud imod Skibet. Den dristigste af dem nærmede sig Evropæerne, i det han svømmede paa to oppustede Sælskind, og forhørte sig om deres Hensigter; men snart kom ogsaa de øvrige og ved Hjælp af en korjækisk Tokk lykkedes det at tale med dem.

*) Beiträge z. Kenntn. o. s. v.

**) Du Halde. S. 564.

*) Navigantium Biblioth. London. 1748. II. S. 1021. Campbell støtter sig hovedsagelig til Du Halde's Fremstilling, der er grundet paa Berings originale Indberetning til Regeringen og giver et godt Omrids af hans første Rejse.

De fortalte, at Kysten snart vilde løbe ud i dens yderste, nordøstlige Hjørne og derfra vende sig imod Vest, samt at der var en Ø forude. Denne Ø traf Bering den 10de/21de Avg., og efter Dagens Helgen gav han den Navnet Skt. Laurentsøen. Han betraadte den ikke og saa heller ikke Mennesker paa den; men han mente at kunne skimte Hytter paa flere Steder af Kysten*). I de følgende Dage sejlede han forbi Kap Tsjukotskoj og Østkap og naaede den 16de/27de Avgust**) under en Polhøjde af 67° 18' omtrent udfor Forbjærgtet Serdze Kamen (Hjærteklappen), Omegnen af det Sted, hvor Nordenskiöld overvintrede paa sin Fart omkring Nordasien. Her forsvandt Landet fuldstændig for hans Blik imod Nord og Øst, ja! i to Dage havde han ikke set Land i denne Retning, og han sammenkaldte derfor et Skibsraad for at tage Bestemmelser om de videre Forholdsregler. Bering mente at have naaet Togtets Hovedopgave; Amerika var ikke i denne Kant af Verden landfast med Asien og det tredje Punkt i hans Ordre maatte derfor falde bort af sig selv, thi i det sibiriske Ishav kunde han hverken haabe at træffe europæiske Nybygder eller europæiske Skibe, og en videre Fremtrængen var derfor med dette Maal for Øje unødvendig. Desuden vilde en saadan efter Datidens Mening være yderst farlig paa et saa sent Tidspunkt; Isen maatte endog snart indfinde sig, Taage og Efteraarstormene vilde udsætte det skrøbelige Skib for Undergang, et Vinterophold med den ringe Proviantering, uden bekendte Havne, uden Brændsel og uden Kjendskab til den uafhængige, indfødte Befolkning, „der kun havde den menneskelige Form tilfælles med dem“, — var ikke tilraadelig. Expeditionen tiltraadte derfor Hjemrejsen, for efter en yderst møjsommelig Sejlads at naa Kamtsjatkaflodens Munding den 20de Septbr./1ste Oktbr., hvor den gik i Vinterkvarter.

Fra et Nutidsstandpunkt kan der indvendes meget imod Berings første Togt. Gjennem en uoverskuelig Række af fejlslagne Expeditioner, ved mange Iagttagelser og Forsøg have vi endelig indset, at ikke Sommeren, men det tidlige Efteraar er den gunstigste Tid til Ishavsfarer, og det er Nordenskiöld's uvisnelige

Fortjeneste at have gjort dette klart for alle. Man ser strax, at Bering holdt op, netop da han for Alvor skulde have begyndt; men det vilde være aldeles uberettiget og uhistorisk at bebrejde ham, hvad der laa under, ikke alene hans egen Tids, men selv hele det følgende Aarhundredes Synskreds. *Macaulay* siger et Sted, at det ikke at kunne nyde og skatte en dygtig Forfatter fra en svunden Literaturperiode viser Mangel paa intellektuel Smidighed og historisk Sands; ogsaa den geografiske Gransker har Ret til at ses fra sin egen Tid. Og derfra set og i Forhold til hans Hjælpemidler var Berings første Togt ikke alene et meget brydsomt og kæmpestort Arbejde, men ogsaa et modigt og dygtigt Foretagende, der i 50 Aar ventede paa sin Efterfølger. Derimod var han i én Henseende meget uheldig. Beringsstrædet er 8—9 Mile bredt og under heldige Omstændigheder maa altsaa begge de store Kontinenters Kystlinjer samtidig vise sig for Sømanden. Saaledes gik det den lykkeligere *Cook*; thi da han nærmede sig Strædet, spredte Solen alle Taager, og med ét Blik saa han begge Lande. For Bering stillede dette sig anderledes;

hans Breddebestemmelser sigte os, at han den 14de Avgust paa Op- og den 17de Avgust paa Nedrejsen har passeret Strædet, men af Tsjaplins Skibsjournal ses det end videre, at Vejret den 15de og 16de var „skyet“ samt den 14de og 17de, netop de afgjørende Dage, „taaget“. Først den 18de klarede Vejret op; men da Expeditionen sejlede for en skarp Medbør, var den allerede da for langt fjærnet fra de afgjørende Punkter. „Dette maa man kalde Uheld!“*) Bering vidste altsaa ikke, at han sejlede i et forholdsvis smalt Sund, i det Stræde, der fortrinsvis skulde bringe hans Navn til Efterverdenen; han saa kun til den nærmeste af Dmitri-(Diomed)-øerne, d. v. s. Strædets Midte, og denne Ø findes ogsaa med rigtig Breddebestemmelse i Journalen**). Det skyldes derfor ogsaa først og fremmest Cooks Højsindethed, at Berings Navn blev knyttet til hans Opdagelse; thi først i Cooks store Rejseværk træffes Navnet Beringsstræde***), og senere har *Reinholdt Forster*, der betegner Bering som „en meget fortjent og i Sandhed stor Sømand“, sejrrig ført hans Sag igjennem†).

*) *Bereck*. Die erste Seereisen d. Russen (S. 94), og efter ham flere andre Forfattere.

**) I næsten alle Kilder, ogsaa i Nordenskiöld's „Vegas Rejse“, saa vel som i en haandskreven Billet, Prof. Baer havde med Berings egen Haand, nævnes d. 15de/26de Avg. som den Dag, da Bering vendte om; men i Skibets Journal, der under hele Rejsen med stor Nøjagtighed førtes af Underløjtnant Tsjaplin og som *Bereck* har meddelt i Uddrag, nævnes den 16de Avg. Dette maa fremfor de andre Angivelser staa til troende.

*) Beiträge z. Kenntn. o. s. v.

**) Det er altsaa ikke rigtigt, naar den tyske Geograf *Lindemann* i Petermanns Mittheilungen (1879, S. 163), siger, at Bering vendte tilbage „ohne seltsamerweise weder die Diomed-Inseln. noch die amerikanische Küste gesehen zu haben“. Dette kan kun gjælde om Amerika. Se *Bereck*'s Beiträge zur Kenntniss. Ligeledes det hermed følgende Kaart.

***) *Cook and King*. Voyage to the Pacific Ocean. III. S. 243.

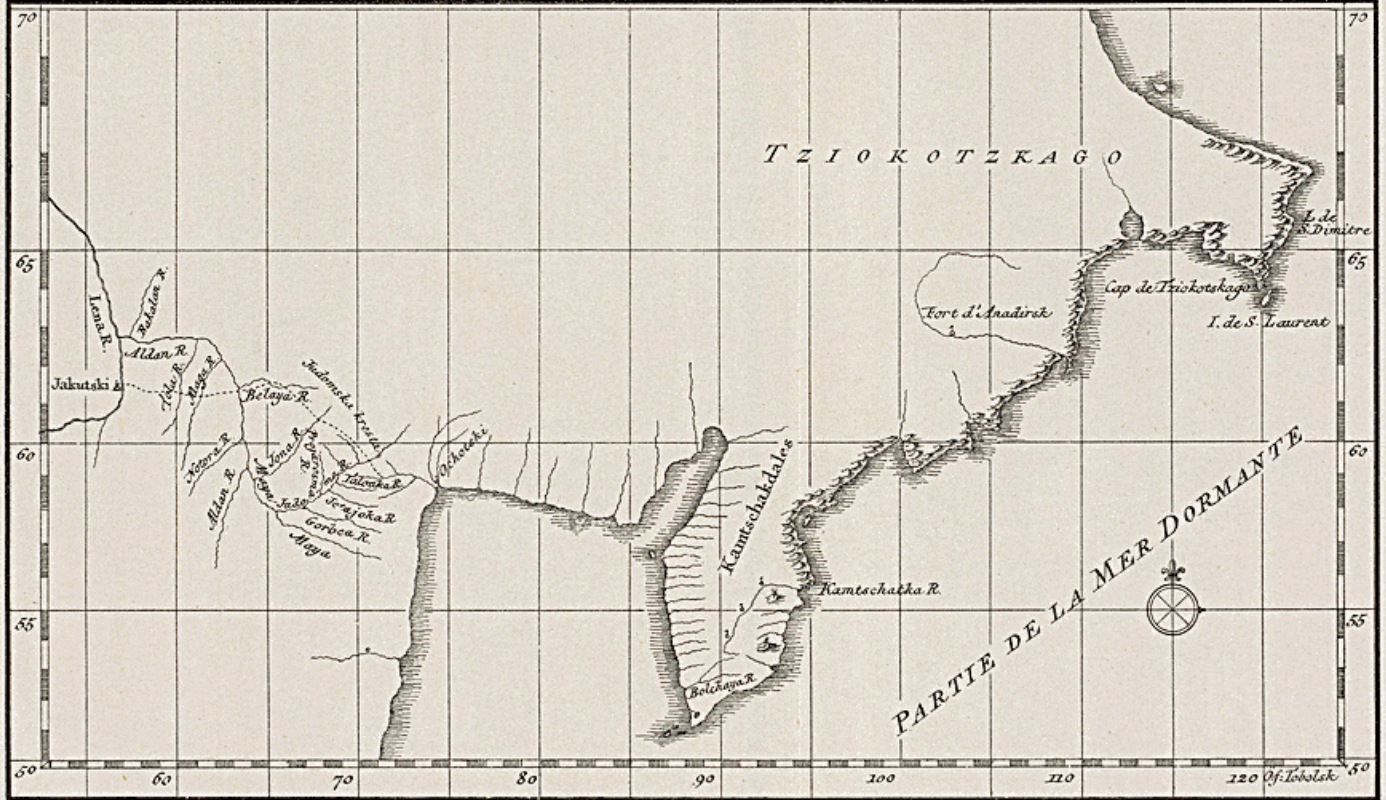
†) Geschichte d. Entdeckungen im Norden. S. 463.

BERINGS KAART OVER HANS FÖRSTE REJSE

.....Rejseroute.

Kgl. dansk geogr. Selskabs Tidsskrift.

Aargang 1882. Tavle III.

Reantogr. af W. Lyngø.

Men dette Uheld drog ubehagelige Følger efter sig. Som vi senere skulle se, ledte det til, at hele hans Foretagende blev uretfærdigt bedømt, ja! det førte endog til stærk Tvivl om Hovedresultatet: Dubleringen af Asiens nordøstligste Hjørne. For os er det imidlertid fuldstændigt klart, hvor Bering har været, og hvor langt han er naaet. Hans egne Breddebestemmelser ere afgjørende i denne Henseende. Han sætter

Skt. Laurentsøerne til 64° N. B. og $122^{\circ}55'$ Ø. for Tobolsk.
 Dmitriøerne — 66° — — $125^{\circ}42'$ —
 Det nordligste Punkt $67^{\circ}18'$ — — $127^{\circ}7'$ —

Disse og mange flere Stedbestemmelser sendte Bering endnu samme Aar fra Kamtsjatka *) til Admiralitetskollegiet, og i Følge dem er det tydeligt nok, at han er sejlet forbi baade Tsjukotskoj Noss og Østkap, har derfra styret nogle Minuter østlig ud i Polarhavet og er vendt om noget oven for det i de senere Aar saa ofte omtalte Serdze Kamen. Paa sin sidste store Rejse naaede Cook halvanden Grad længere imod Nordvest, nemlig til Nordkap paa $68^{\circ}56'$ n. Br.

Berings Stedbestemmelser ere de første, vi have fra Østsibirien, og naar man sammenligner hans Kaart over Nordøstasien, ikke alene med Samtidens, men endog med en langt senere Eftertids, maa man i dette første Kaartomrids af en hidtil ukjendt Egn beundre den sanddru og nøjagtige Fremstilling. Derfor har heller ingen givet ham et bedre Skudsmaal end hans store og heldigere Efterfølger Cook. Han siger: „Overhovedet skylder jeg Berings Minde det Skudsmaal, at han har tegnet Kysten meget godt og bestemt de forskellige Forbjærges Bredde og Længde rigtigt, end det kunde ventes af ham med de Hjælpemidler, der stode til hans Raadighed“ (**). En lignende gunstig Dom har den bekjendte russiske Admiral *Lütke* udtalt et hundrede Aar efter Berings Død, og Berek, der med stor Ombu gennemgik Søfarerens Dagbøger og Skibsjournal, udtaler gjentagne Gange sin Beundring over den Nøjagtighed, hvormed Skibsregningen er ført, i det han sammenlignede de deraf afledede Længdebestemmelser med Cooks. Efter alt dette lyder det derfor i Sandhed noget sært, at den tyske Forfatter Dr. *M. Lindemann* endnu i Aaret 1879 vil stille Berings første (men ikke andet) Togt uden for det videnskabelige, og sideordner ham med Jægere og Kosakøventyrere; men da Forfatteren ikke grunder sin Mening paa noget som helst,

*) Navigant. Biblioth. S. 1021. Vi have ikke fundet disse Stedbestemmelser anden Steds; men i hvert Fald stemme Breddegraderne med Berings Kaart, der ledsager denne Afhandling.

**) *Cook and King*. I. c.

kan denne nedsættende Dom ikke tilskrives en videnskabelig Overvejelse *).

Men Bering havde desuden andre Midler, hvorved han kunde orientere sig og bedømme Resultaterne af sin Opdagelse. I Jakutsk havde han fundet Underretninger om Kosakken Desjnefs Fart 1648 fra Kolymafloden om den tjuktiske Halvø til Anadyrbugten **). Han vidste altsaa, at denne Halvø kunde omsejles fra Nordsibirien, og det var saaledes ingen løs Paastand af ham, naar han mente ved sin Rejse at have paavist Muligheden af en Sejlads fra Lena til Kamtsjatka, Japan og Kina ***), og derred givet Granskningerne efter en Nordøstpassage det længe savnede rationelle Grundlag. Efter Columbus's store Rejse var Berings Opdagelse derfor en af de største, i det han paaviste, at den gamle og den ny Verden udgjorde to Fastlande, og for retteligt at dømme om denne Opdagelses Betydning, maa man huske paa, at i næsten to hundrede Aar havde de søfærende Folkeslag forgjæves anstrængt sig for norden om Asien eller Amerika at trænge frem til det store Hav, uden at vide, om der fandtes en Gjennemgang imellem de tvende Verdensdele eller ikke.

I Vinteren 1725/26 opholdt Bering sig ved Kamtsjatkaflodens Munding, det nuværende Nisjnij Kamtsjatsj ved Stillehavskysten, og her gjorde han en Række lagttagelser, der overtjede ham om, at et stort, skovgroet Fastland maatte være i Nærheden imod Øst. Bølgernes Form havde et Indhavs Præg, Drivtømmeret tilhørte ikke Østasiens Flora, Havets Dybde aftog imod Nord, Østenvinden bragte Drivis til Flodens Munding efter

*) *Petermanns Mittheilungen*. 1879. S. 163.

**) *Beiträge z. Kenntn. o. s. v. 16ter Bd. S. 44. Anm.* — Bering og ikke den kejserlige Historiograf Müller er altsaa den virkelige Opdager af Desjnef. *Nordenskiöld* har i „Vegas Rejse“ tillagt Desjnefs Togt en Betydning, der forekommer os uhistorisk og uberettiget. Desjnef var før Bering fuldstændig ukjendt i Europa, og hans Foretagende, hvor kjækt det end var, har ikke øvet den mindste Indflydelse paa den dannede Verdens Forestillinger om Nordøstsibiriens Form. *Strahlenberg* omtaler ogsaa Desjnef i sit, den Gang meget læste Værk: *Das Nord- und Ostliche Theil von Europa und Asia* (Stokholm 1730).

***) Denne Paastand findes i en ret mærkelig Korrespondance fra Ingermannland til Kjøbenhavns „Nye Tiden-der om lærde og curiose Sager“. Nr. 16. 20de April 1730. Her hedder det ogsaa: „Han (Bering) beretter, at ham er sagt af samme Distrikts Beboere, at for 50 til 60 Aar siden var et Fartøj af Lena ankommen til Kamtschatka“. Som en Mærkelighed kan det tilføjes, at heller ikke Desjnef havde set den ligeover for liggende amerikanske Kyst. Se: *Beiträge osv. 16 Bd. S. 137.*

3, Nordenvinden derimod først efter 5 Dage, Trækfuglene kom østen fra til Kamtsjatka. De indfødtes Fortællinger gik ud paa det samme; de paastode ved usædvanlig klart Vejr at kunne se et Land imod Øst (Beringsøen), ja! 1715 var der endogsaa paa Kamtsjatka strandet en Mand, der sagde, at hans Hjemland laa imod Øst og havde store Floder og Skove med meget høje Træer. Alt dette ledede Bering til den Slutning, at et stort Land maatte findes imod Nordøst i en ikke meget betydelig Afstand fra Kamtsjatka. Den næste Sommer gjorde han et Forsøg paa at naa dette Land; i Steden for at sejle direkte til Okotsk, styrede han nemlig imod Øst ud i det store Hav og maa have været lige i Nærheden af den Ø, der senere blev hans Grav og endnu bærer hans Navn, da en heftig og vedholdende Østenstorm satte hans skrøbelige Fartøj ud af Kurs og tvang ham til at holde af imod Sydvest. Efter fem Aars Fraværelse besluttede han da at vende hjem; paa Tilbagevejen omsejlede han Kamtsjatkas Sydspids, gik over Okotsk igjennem Sibirien og kom den 1ste Marts 1730 til Skt. Petersburg.

Om det medfølgende Kaart. Dette Kaart er

gjengivet efter D'Anvilles Nouvelle Atlas de la Chine (La Haye. 1737) og har en ret mærkelig Historie. Den russiske Regering skjænkede det nemlig som en Mærkelighed til Kongen af Polen, og denne overlod det derpaa til Jesuiterpateren Du Halde, der lod det optrykke og indsætte i sit store, oven for citerede Værk om Kina. Han skriver: „Ce Capitaine (Bering) . . . revint à Skt. Pétersbourg le premier jour de Mars de l'année 1730, & apporta une relation succincte de son voyage, avec la Carte qu'il en avoit dressée. Cette Carte fût envoyée au Sérénissime Roi de Pologne, comme une présent digne de son attention & de sa curiosité & Sa Majesté a bien voulu qu'elle me fût communiquée, en me permettant d'en faire tel usage qu'il me plairoit: J'ai cru que le Public me sçauroit quelque gré de l'avoir ajoutée à toutes celles que je lui avois promises“.

Endnu tidligere end Jesuiterpateren Du Halde havde Oversekretæren ved det russiske Senat, Statsraad Ivan Kirilof brugt Berings Kaart i sit store Generalkaart over Rusland, der udkom 1734 (se Müller: Samml. russ. Geschichte. III. S. 124).

Venuspassagen,

af Wm. Hovgaard, Premierløjtnant i Flaaden.

(Hermed Tavle IV).

Venus og Jorden bevæge sig omkring Solen i næsten cirkelrunde Baner, Jorden i omtr. 20 og Venus i omtr. 14 Millioner Miles Afstand. Jordens Baneplan kaldes Ekliptika, imod hvilket Venus's Baneplan har en Hældning af mellem tre og fire Grader. Linjen, hvori de to Planer skære hinanden, kaldes Knudelinjen. Naar nu begge Himmellegerne samtidig befinde sig i Knudelinjen, ville vi her paa Jorden se Venus ligesom en sort rund Plet bevæge sig fra Øst til Vest over Solskiven. Det er dette Fænomen, man kalder en *Venuspassage*.

Da Jordens Omløbstid om Solen er 365 Dage og Venus's Omløbstid 225 Dage, vilde en Venuspassage finde Sted hver 584de Dag, hvis Venus bevægede sig i Ekliptika; men da der er en Hældning mellem Baneplanerne, fordres der, at Venus befinder sig i eller i al Fald er nær ved Knudelinjen, for at Fænomenet skal indtræffe. Dette vil derfor kun ske med Mellemrum af større eller mindre

periodiske Aarrækker, nemlig: $121\frac{1}{2}-8-105\frac{1}{2}-8$ $121\frac{1}{2}-8-105\frac{1}{2}-8$ o. s. v. Vi have derfor Venuspassagerne: 1631 — 1639 — 1761 — 1769 — 1874 — 1882 — 2004 — 2012 — 2117 — 2125 o. s. v.

Som bekendt, er det Solens Afstand fra Jorden, man vil finde ved Hjælp af Venuspassagen, og man vil let kunne indse Muligheden heraf ved følgende Betragtning: Man tænke sig to Personer staaende paa Kongens Nytorv, den ene ved Enden af Bredgade, den anden ved Enden af Store Kongensgade; naar en Vogn kjører rundt om Hesten, vil den af de to Personer i forskellige Øjeblikke ses at passere denne. Paa samme Maa:le ville to Observatorer paa Steder, der ligge langt fra hinanden her paa Jorden, se Venus i forskellige Øjeblikke passere Solens Rande. Da nu Afstanden mellem de to Observatorer er kjendt, vil man med den som Basis og ved Tidsforskjellen i Observationerne være i Stand til at udregne den